

DOI: 10.55666/folklor.1141439

HALK KÜLTÜRÜNDE ÖMÜR SÖYLEMİ: ÂŞIK VEYSEL TÜRKÜLERİ ÖRNEĞİ

Nilüfer KORKMAZ YAYLAGÜL* & Hazan KURTASLAN**

Öz

Yaşam ya da ömür kavramı, insanın biyolojik varlığı ve zamanı anlattığı kadar kültürel bir kavrayışı da temsil etmektedir. Batı literatüründe yaşam kavramı yaşam doyumunu ve yaşamın anlamı ile ilişkilendirilmektedir. Türkçe literatürde ise insan yaşamı / ömrü üzerinde kavramsal olarak durulmamıştır. Bu doğrultuda halk kültürü ürünleri, bir toplumun düşünme biçimini ve anlam dünyasını yansıtmaları açısından zengin kaynaklardır. Bu nedenle Türk kültüründe yaşam/ömür kavramlarının Anadolu halk kültüründe nasıl anlamlandırıldığına ortaya konması önemlidir. Bu doğrultuda araştırmada, halk kültürünün bileşenlerinden biri olan âşık edebiyatında yaşam / ömür söylemi araştırılmıştır. Âşık Veysel, âşıklık geleneğinin yirminci yüzyıldaki en önemli temsilcilerinden biridir. Araştırmada, Âşık Veysel'in türkülerinden yola çıkılarak Anadolu halk kültüründeki yaşam ve insan ömrüne yönelik anlayışın ortaya konması amaçlanmıştır. Buna paralel olarak türkülerin insanların zihninde söz ve müzik açısından bir bütün olduğu düşüncesinden hareketle Veysel'in türkülerinin müzik yapısının özellikleri de ortaya konmuştur. Bu doğrultuda araştırmada ömür temalı türkülerle ulaşmak amacıyla doküman incelemesi yapılmıştır. Öncelikle Âşık Veysel'e ait olan tüm eserler taranmış, konuya ilişkin yazılı eserler karşılaştırılmıştır. Bunun sonucunda (söz ve müziği Âşık Veysel'e ait notalarına ulaşılan ve ömür temasını içeren) 4 türkü tespit edilmiştir. Bu türküler, söylem ve müzik yapısı açısından analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, ömür temalı türkülerin müzik özellikleri açısından genel olarak hüseyni makamında olduğu ve uzun hava ile kırık hava türünde bestelendiği, eserlerde dört farklı usulün kullanıldığı, müzik ile söz cümlelerinin birbiriyle uyumlu olduğu ve ton değişikliklerinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Ömür söylemi olarak ise bu türkülerde Âşık Veysel'in yaşadığı toplumsal ve kültürel koşulların izleri tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre Âşık Veysel'in türkülerindeki ömür söyleminde maddi ve manevi dünya anlayışı iç içe geçmiştir. Veysel'in türkülerinde yaşamın zıtlıklarını bir arada taşıyan bir bütün olduğu, çark-ı devran gibi bir döngü olduğu ve geçici olduğu söyleminin egemen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşılık; Âşık Veysel'in eserlerinde yaşamda iyi ve güzel üzerine vurgu yapılmakta ve etik bir bakış açısı sergilenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Âşık Veysel, ömür, yaşam, türkü, söylem analizi.

THE DISCOURSE OF LIFE IN FOLK CULTURE: THE CASE OF ÂŞIK VEYSEL FOLKSONGS

Abstract

Life represents the cultural understanding along biological existence and time. In western literature, the term of life is also associated with life satisfaction and the meaning of the life. On the other hand, in Turkish literature, human life/lifetime was not analyzed contextually. Within this frame, products of the folk culture, are rich sources reflecting the way of thinking and contextual world of society. Therefore, stating the contextual sides of life/lifetime terms of Turkish culture in Anatolian folk culture is important. In this research, life/lifetime discourse has been researched in minstrel literature being a component of Anatolian folk culture. Asik Veysel, is one of the most important representatives of the Minstrel tradition in 20th century. In the research, it was aimed to reveal the concept of life-lifetime, analyzing the folk songs of Asik Veysel. In the research, document analysis has been used to reach the folk

* Doç.Dr., Gerontoloji Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya/Türkiye, niluferyaylagul@akdeniz.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9918-7968

** Doç.Dr., Müzik Bölümü, Güzel Sanatlar Fakültesi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya/Türkiye, hazan.kurtaslan@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1216-6142

songs about life. . All work of Veysel has been analyzed and written literature have been compared with the topic. 4 folk songs of Âşık Veysel have been identified as dealing with the theme of life. and have been analyzed within their discourses and musical structures. According to the findings of the research, folk songs, have been composed according to the tune of Huseyni and unmetered & metered folk song style, 4 different methods have been used, and the music and lyrics were harmonical and there is no recent change in them based on the tune. These folk songs have been found to have cultural and social evidence of the era of Aşıl Veysel. The materialistic and spiritual worlds have been merged into each other., The life is stated as a whole structure having its controversies and being a cycle and temporary On the other hand, the good and beauty of life is stated and an ethical view is mentioned in his works.

Keywords: Asik Veysel, lifetime, life, Turkish folksong, discourse analysis.

Giriş

Halk kültürü, belirli bir toprak parçasında yaşayan topluluğa ait olan ve bu topluluğun yüzyıllar boyunca aktardığı değerler, pratikler, inanışlar ve geleneklerin oluşturduğu bütündür. Halk kültürünün unsurlarından biri olarak halk edebiyatı, bir toplulukta günlük yaşamın anlamlarını gelecek kuşaklara aktarır. Halk kültürü ve halk edebiyatı, yazısız kültürlerden başlayarak toplulukların kültürünün kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamıştır.

Sözlü kültür içinde âşıklık geleneği halk edebiyatının bir parçasıdır. Âşıklık geleneği, toplumun dünyaya ve toplumsal yaşama bakış açısını türkülerle yansıtır. Bu nedenle halk kültürünün anlaşılmasında önemli bir yeri vardır (Gürçayır, 2020). Okulun ve yazılı kültürün olmadığı bir kültürel ortamda âşıklar, yaşanılanların ve hayattan çıkarılan derslerin sunulduğu, dünya görüşünün aktarıldığı bir araç sunarlar. Bu gelenek, usta çırak ilişkisi, usta malî şiir söyleme ve çevredeki âşıklardan etkilenme, sazlı sözlü ortamlarda yetiştirme gibi özellikler içerir (Bahşi, 1997: 5-7). Böylece âşıklar, yaşanılan toplumun kültürüyle yoğurularak hem ustalarının eserlerini hem de kendi eserlerini seslendirirler.

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde yaşam, “doğumla ölüm arasında yaşanan süre, ömür, hayat” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2011). Yaşam, yaşamın anlamı, yaşam doyumu ve iyi olma hali çerçevesinde İngilizce ve Türkçe literatürde yer almaktadır. Yaşamın anlamı, yaşamın varoluşsal anlamını ifade eder ve insanın yaşamını değerli ve geçerli kılan şeydir (Eucken, 2000: 9-12). Bu bağlamda bireylerin yaşam doyumu ve iyi olma hali ile yakından ilişkili bulunmuştur (Steger vd, 2009). Yaşam amacı ise, hayatta erişilmesi beklenen hedeftir. Birbiriyle bağlı bu iki kavram tek ve evrensel olmamasına karşın, insanın anlam arayışının evrensel olduğu belirtilmektedir (Aydın vd, 2015). Ömür ise, bize göre yaşamın kronolojik boyutunu içeren bir kavramdır. Bu nedenle insan ömrü, hem insanın yaşamını nasıl geçirdiği, canlılığı, hem de kronolojik yaşamını içeren bir anlama gelir. Ancak yaşam kavramı ile ömür kavramı sözlük anlamı itibarıyla aynı anlama gelmektedir. Bu nedenle bu makalede yaşam ve ömür aynı anlamda kullanılmıştır.

İnsan ömrü, geçtiğimiz yüzyıldan başlayarak üzerinde durulan bir konu olmuştur. Yaşlılık ve yaşlanmanın bilimi olan gerontoloji, insan ömrünü ve yaşamın ileri evrelerini psiko-sosyal yönleriyle ele alır. İnsan gelişimine yönelik davranışlar, sosyal ilişkiler, psikolojik, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik olgular bu bağlamda incelenir. Ancak insan yaşamının kendisinin nasıl bir kavram oluşturduğu ve buna nasıl bir anlam yüklendiği belirsizdir. Yapılan literatür taramasında halk kültüründe ömür-yaşam kavramını doğrudan ele alan bir araştırmaya rastlanmamış, yaşam kavramını yaşam doyumu olarak ele alan yalnızca bir araştırmaya ulaşılmıştır. Aktaş vd, (2014) Türk kültüründe Neşet Ertaş türküleri örneğinde halk kültüründe yaşam doyumu ve mutluluk üzerinde durmaktadırlar. Ancak bu araştırmada yaşamın-ömrün nasıl görüldüğüne dair bir analiz yapılmamıştır. Bu bağlamda bu araştırmada halk kültürünün bir parçası olan âşıklık geleneği içinde yaşam / ömür söyleminin izleri aranmaktadır. Çalışmanın yapılabilirliği ve derinlemesine bilgi edinilmesi açısından âşıklık geleneği içinde bir örnek ile çalışmak uygun bulunmuştur. Bu geleneğin önemli temsilcilerinden biri (Alptekin, 2011) olan Âşık Veysel’in eserleri araştırmanın örneği olarak seçilmiştir.

1. Âşık Veysel’in Şiir ve Müzik Anlayışı

19. yüzyılın sonunda Sivas Şarkışla/Sivrialan’da dünyaya gelen Âşık Veysel, 1973’te ölene kadar Anadolu köyünün zorlu yaşam koşullarını deneyimler, sanatını icra eder. 20. yüzyılın ortalarında tüm Anadolu’da bilinen bir ozan haline gelir. Yaşamı boyunca başka âşıkların türkülerini seslendirdiği dönemler olsa da âşıklık döneminde çoğunlukla kendi yazdığı şiirleri çalıp söylemiştir. Kaya’ya (2011: 8-13) göre Veysel’in 173 şiiri bulunmaktadır. Şiirleri âşıklık geleneğinin bir parçası olan hece ölçüsü ile yazılmış olup, soru cevap ilişkisi yerinde kullanılmıştır. Şiirlerindeki ses düşmelerinde, ses türetmelerinde ve fiil çekimlerinde ağız özelliklerinden kaynaklanan yansımalar görülmektedir. Veysel yeri geldikçe şiirlerinde deyimleri, atasözlerini, Arapça, Farsça sözcükleri ve tamlamaları da kullanmıştır. Şiirlerinde yaşamın ona sunduğu zorluklar nedeniyle hayata karşı yakınmaları olsa da şiirlerinin yine de umutla hayata tutunan iyimser yönleri vardır. Cumhuriyet’in modernleşmeci ve ilerlemeci anlayışından ve Yunus Emre, Karacaoğlan, Pir Sultan, Mevlana, Hacı Bektaş-i Veli gibi ünlü şairlerin şiirlerinden etkilenen Veysel,

şairlerinde genel olarak aşk, tabiat, Allah, ömür, gurbet, vatan, tasavvuf ve özel kişilere yönelik konulara yer vermiştir (Kaya, 2017; Tutu, 2008).

Veysel, bütün şiirlerini bestelememiştir. İçel (2017: 151)'e göre Veysel, şiirlerinin 21 tanesini, Karabulut (2019: 82)'a göre de 40 tanesini bestelemiştir. Türkülerindeki dil, şiir, ezgi, ritmik kalıplar ve bağlamanın kullanım şekli âşıklık geleneğinin izlerini taşır. Türkülerinde yörenin ağız ve üslubunu kullanarak, yalın bir dille kendini ifade eder. Veysel'in türkülerindeki ezgilerin ses aralıklarının sınırlı ve akılda kalıcı olması, şiirin gücü ile birleştiğinde ortaya yüzyıllar boyunca yaşayacak olan bir miras çıkmıştır. Veysel'in türkülerinde farklı usullerin bir arada kullanıldığı ve eserlerinin genel olarak uzun havalar ve kırık havalardan oluştuğu görülmektedir. Çoğunlukla eserlerini; 2/4'lük, 4/4'lük, 5/8'lik, 7/8'lik usuller ile hüseyini, uşşak, hicaz, rast, muhayyer ve karcıgar makamlarında bestelemiştir. Genel müzikal yapı incelendiğinde eserlerinde, inici seyirin hâkim olduğu ve sekvens şeklinde bir kurgunun olduğu söylenebilir. Yani bir ana motif vardır ve o motif sıralı sesler üzerinde tekrarlanmaktadır. Veysel'in türkülerinde müzik ve söz cümlelerinin uyumluluk gösterdiği ve bazı türkülerinde ton ve ritim değişikliklerinin bulunduğu görülmektedir (Elçi, 2017: 43-44; Gültaş, 1993: 156-157; Karabulut, 2019; Tutu, 2008: 473-479).

Âşık Veysel ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar incelendiğinde hayatını ve şiirlerini (Yıldız, 2018; Özen, 2009; Oğuzcan, 1999), sanat anlayışını (Binyazar, 2015; Kaya, 2011; Alptekin, 2011), müziğini, (Karabulut, 2019; Bulut, 2013; Tutu, 2008; Bulut vd, 2005; Bahşi, 1997; Gültaş, 1993) ele alan çalışmalara rastlanmıştır. Diğer yandan Veysel'in şiirlerindeki öğreticilik yönü üzerinde duran (Yurduşen, 2013), şiirlerindeki birlik beraberlik, kardeşlik anlayışı, (Gürçay, 2016) ve toprak ana (Şenocak, 2017) tasavvuf öğelerini ortaya koyan çalışmalar da (Özcan, 2017; Özdemir, 2017) bulunmaktadır. Farklı enstrümanlarla Âşık Veysel'in türkülerinin yorumlanması ve müziğini yansıtan çalışmalar üzerine eserlere de rastlanmıştır (Akçay vd, 2018, Hüseynova, 2017). Ayrıca Veysel'in yaşamış olduğu travmatik sıkıntıların üstesinden müzik terapi yoluyla nasıl başa çıktığı ile Veysel'in yaşam doyumu ve ölüm kavramlarını türkülerinde nasıl yansıttığını ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır (Yaz, 2017; Sami, 2018). Öte yandan literatürde Âşık Veysel'in yaşama bakışını doğrudan ortaya koyan bir araştırmaya rastlanmamıştır.

2. Yöntem

Bu araştırmanın amacı, Âşık Veysel türkülerinde insan ömrünün nasıl kavramsallaştırıldığına ele alınarak türkülerin müzik yapısı ile birlikte halk kültürü bağlamında ortaya konulmasıdır. Araştırmada, "Âşık Veysel'in türkülerinde ömür söylemi ve bu türkülerin müzikal özellikleri nasıldır?" sorusundan yola çıkılmıştır.

Çalışmada analiz yapılırken, Veysel'in eserleri ve Veysel'in yaşamı ve onu biçimlendiren düşünel ve toplumsal koşullar göz önünde bulundurulmuştur. Bunun için araştırmanın ilk aşamasında Âşık Veysel ile ilgili literatür taranmış, tasavvuf ve Alevi kültürü incelenmiştir. Âşık Veysel'in çalıp söylediği türküler içinde, sözü müziği kendisine ait olanlar ile usta malı, anonim olan türküler bulunmaktadır. Âşık Veysel'in toplamda 173 şiiri tespit edilmiştir. Veysel bu şiirlerden bazılarını sazıyla çalıp söyleyerek hem daha çok tanınmış hem de şiirleri ve ezgileri halk arasında daha çok yaygınlaşmıştır. Dağtaşoğlu (2015) sözlü kültürde diğer kültürel ürünlere nazaran türkülerin, müzik ve sözün bir arada olması nedeniyle daha güçlü bir hafıza yaratmaya yardımcı olduğunu ve bu nedenle de bütünleşip yaygınlaştığını ifade etmektedir. Bu bağlamda araştırmada söz ve müzik bütünlüğü nedeniyle türkülerin halk kültürünün aktarımı açısından daha yaygın olabileceği düşünüldüğünden tüm şiirlerinden öte Veysel'in türkülerinin ele alınması kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda bu araştırmada türkülerin anlam yapısı ve müzik yapısı bir arada incelenmiştir ve araştırmaya dahil edilme kriterini sözü ve müziği Âşık Veysel'e ait olan türküler oluşturmuştur.

Araştırmanın ikinci aşamasında Âşık Veysel'in türkülerini taranmıştır. Araştırmada Âşık Veysel'in sözü ve müziği kendisine ait olan, kaynak kişi ya da derleyici olarak gösterilen tüm türküler notalarıyla incelenmiştir. Türküler, Türkiye'de en büyük türküler arşivine sahip olan Nota arşivleri ve Repertükül türküler arşivlerinden "Âşık Veysel, Veysel Şatıroğlu, Âşık Veysel Şatıroğlu" gibi anahtar kelimeler kullanılarak taranmıştır. İlk aşamada "Nota arşivleri" türküler sitesinde Âşık Veysel'in adının geçtiği 51 türküler, "Repertükül" türküler sitesinde Âşık Veysel'in adının geçtiği 68 türküler notalarıyla tespit edilmiştir. Aynı zamanda Karabulut (2019) çalışmasında Veysel'in adının geçtiği 80 türküyü üç ayrı tablo şeklinde sunmuştur fakat belirtilen 80

türkünün notası çalışmada yer almamaktadır. Ayrıca, Tutu (2008)'nin ve Gültaş'ın (1997) çalışmalarında Veysel'in adının geçtiği türküler notalarıyla sunulmuştur. Tutu'nun (2008) yapmış olduğu çalışmada; notalarıyla TRT (Türkiye ve Televizyon Kurumu) repertuarına girmiş 22, TRT repertuarı dışında araştırmacı tarafından notaya alınan 10 türkü bulunmaktadır. Gültaş'ın yapmış olduğu çalışmada ise; 16 türkü TRT repertuarından, 3 türkü de Tutu (2008)'nin notaya aldığı türkülerden olmak üzere 19 türkü saptanmıştır. Ayrıca Karabulut (2019) çalışmasında sözü ve müziği Veysel'e ait olan 40 türküyü listelemiştir. Fakat bu 40 türküden yalnızca 11 tanesinin notası bulunmaktadır. Bu doğrultuda notalarına da ulaşılmak kaydıyla sözü ve müziği Âşık Veysel'e ait "Nota arşivleri" türkü sitesinde 22, "Repertikül" türkü sitesinde ise 28 türkü tespit edilmiştir. Sonuç olarak sözü ve müziği Âşık Veysel'e ait ve TRT repertuarına da notalarıyla girmiş olan toplam türkü sayısı 28'dir.

Araştırmada döküman incelemesi yapılmış, incelenen eserlerin analizi söylem analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilimlerde sosyoloji, siyaset bilimi, iletişim, antropoloji gibi pek çok alanda kullanılması çerçevesinde bu analizin türü ve özellikleri de farklılaşmaktadır. En genel anlamıyla söylem analizi, kullanılan dilin anlamını anlamaya çalışır. Ancak kullanılan dilin dilsel anlamından ziyade arkasında yatan daha geniş bağlamlara odaklanır (Çelik vd, 2008; Bulut vd, 2004). Bu bağlamda söylem analizi, eleştirel olduğu gibi anlamaya dayalı da olabilir. Bu araştırmada da ömür kavramını anlamaya dayalı bir analiz gerçekleştirilmiştir.

Söylem analizi, üç aşamada yürütülmüştür: *betimleme*, *çözümleme* ve *yorumlama*. Betimleme aşamasında seçilen türkülerde ne söylendiği ortaya konulmuştur. Bunun için elde edilen türkü sözleri iki araştırmacı tarafından önce tek tek daha sonra birlikte okunarak konularına ayrılmıştır. Her iki araştırmacı tarafından söz ve müziği Âşık Veysel'e ait olan 28 türküden 4 tanesinde ömür temasının yer aldığı tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Âşık Veysel'in Teması Ömür Olan Türküleri

Türkü adı
Anlatmam derdimi dertsiz insana
Asırlar elinde bir tespih gibi
Dünyada tükenmez murat varımış
Uzun ince bir yoldayım

Çözümleme aşamasında türkü sözleri araştırmacılar tarafından ömür kavramı çerçevesinde ayrı ayrı kodlanmış, daha sonra birlikte yapılan kodlamalar karşılaştırılmıştır. İki araştırmacı tarafından kodlamalar çerçevesinde ana temalar oluşturulmuştur. Yorumlama aşamasında ise, elde edilen veriler, literatür incelemesi sonucu Âşık Veysel'in biyografisi, türkülerinde yaşama bakış açısı ve halk kültürü ile ilgili bilgiler ışığında ve ömür kavramı çerçevesinde yorumlanmıştır.

3.Bulgular

Bu bölümde sözü ve müziği Âşık Veysel'e ait ömür temalı dört türkünün analizi yapılmıştır. Türkülerin müzik özellikleri ve her birindeki ömür söylemine ilişkin alt temalar türkülerin altında ayrı ayrı ele alınmıştır.

3.1.“Anlatmam Derdimi Dertsiz İnsana”

Türkü, Hüseyini makamında, 2/4'lük ölçü sayısı ile bestelenmiş, kırık hava türünde bir türküdür. Sözleri 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Türkünün kararı "La" sesidir. Ses aralığı peste "Sol", tizde "La" sesleri arasındaki 9 sestem oluşmaktadır. Türküde ton ve ölçü sayısı değişikliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Müzik ve söz cümleleri uyumluluk göstermektedir. Türkü, 8 ölçülük saz girişi ile başlamakta ve 9. ölçüde söz girişi olmaktadır. Her kıtanın birinci ve ikinci mısrasından sonra 2 ölçülük kısa bir ara saz bölümü ve her kıta arasında 8 ölçülük ara saz bölümü bulunmaktadır.

Yaşam zıtlıklarla bir bütündür

Türkü, genel olarak dert çekme konusunu işlemekte ise de dert çekmekle birlikte yaşamın zıt yönlerinin bir bütün olduğunu dile getirmektedir. İyi ile kötü olan şey birbirini içermektedir. Buradan Veysel, kötüyü yaşamadan iyiye ulaşamayacağını öğüt verir, zaten yaşam da bu şekilde örülmüştür.

Anlatmam derdimi dertsiz insana
Dert çekmeyen dert kıymetin bilemez
Derdim bana derman imiş bilmedim
Hiçbir zaman gül dikensiz olamaz

Kötüyü yaşamadan, sabretmeden, murada erilmez, iyiye ulaşılmaz

Yaşamda iyiye ulaşmanın yolu sabretmekten geçmektedir. Olgunlaşmanın, kemale ermenin yolu yaşamdaki bu kötü şeyleri yaşamak ve bunun için sabretmektir. Burada tasavvuf anlayışındaki “pişmek için eziyet çekmek” görüşü de yer almaktadır. Kaya (2011: 98-99) da benzer şekilde türkünün tasavvufi yönüne dikkat çekmiştir. “Âşık” ile “maşuk” arasındaki ilişki tanrı ile kul arasındaki sevgidir. Sabretmek yaşamda arzulanan şeye ulaşmanın tek yoludur. Ancak burada arkasında yatan tasavvuf görüşü de göz önünde bulundurulduğunda maddi ve manevi dünyaya ilişkin iki anlamdan söz edilebilir. Arzulanan şeye ulaşmak hem dünyevi istekler hem de ulaşmak anlamında kullanılmış olabilir.

Gülü yetiştirir dikenli çalı
Arı her çiçekten yapıyor balı
Kişi sabır ile bulur kemali
Sabretmeyen maksudunu bulamaz

Ömür, yaşlılık, gam yükünü almak, dünyadan göçüş

Türkünün son dörtlüğünde insan ömrünün son aşaması olan yaşlılıktan bahsetmektedir. Veysel, yaşın altmış olmasını, yaşlılık olarak görmektedir. Yaşadığı dönemin ortalama insan ömrünün elli yaş civarında olduğu (OECD, 2014) düşünüldüğünde bu normaldir. Bu dönemi, yapraklarının dökülüp güllerinin solması olarak tasvir etmektedir. Bu tasvirler, sonbahara özgüdür. Yaşam doğanın zamansal süreci olan mevsimlere, yaşlılık ise güz mevsimine benzetilmektedir. Yaş alıp altmış yaşına ulaşmak, geminin yani insan bedeninin yükünü gam ile doldurması olarak ifade edilmektedir. Daha önce belirtildiği gibi yaşamak, sadece mutlulukların değil, dert çekmenin de olduğu bir süreçtir. Yaşın ilerleyip, kişinin gam ile dolmasından sonra da bu dünyadan göçüş kaçınılmazdır. “Yükün almak” dertlerin birikmesi ve insanın fiziksel ve ruhsal varlığına zararını ve ölümle sonuçlanmasını ifade etmektedir. Ölüm, Veysel’in diğer türkülerinde olduğu gibi ölmek ya da öbür dünyaya gitmekten ziyade, hareket, göçüş olarak ifade edilmekte, tam bir yok oluş ya da dünya değiştirmek olarak görülmemektedir. Ancak bu yaşamın bir parçasıdır ve engellenemeyecek bir gerçektir. Gemi, yük ile dolmuşsa, limandan ayrılacak demektir.

Veysel günler geçti yaş atmış oldu
Döküldü yaprağım güllerim soldu
Gemi yükün aldı gam ile doldu
Harekete kimse mani olamaz

3.2.“Asırlar Elinde Bir Tesbih Gibi”

Türkü, Hüseyini makamında kırık hava türünde bir türküdür. 4/4'lük ölçü ile başlamaktadır, fakat türkünün bazı bölümleri 6/4'lük ölçü sayısı ile devam etmektedir. Sözleri 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Kararı “La” sesidir. Ses aralığı, peste “Sol”, tizde “La” sesleri arasındaki dokuz sestem oluşmaktadır. Türkü içerisinde ton değişikliği bulunmadığı fakat ölçü sayısı değişikliği bulunduğu tespit edilmiştir. Müzik ve söz cümleleri uyumluluk göstermektedir. Türkü 11 ölçülük saz girişi ile başlamakta ve 12. ölçüde söz girişi olmaktadır. Her kıtanın “1.-2.” ve “3.-4.” mısraları iki kez ve ayrıca her kıtanın 4. mısrası iki kez tekrar edilmektedir ve her bir kıta arasında 2 ölçülük kısa bir ara saz bölümü bulunmaktadır.

Ömür, çark-ı devrandır, kuralları ve sırları olan bir döngüdür

Çark-ı devran, gök, talih, kader ve zaman anlamına gelmektedir. Bu kavramın tasavvufta da benzer anlamları bulunmaktadır. Çark-ı devran, dünyada kişinin yaşayacağı zamanın ötesinde daha geniş ve kapsayıcı, dünyanın ve insanlığın var olmasından yok olmasına kadar geçecek olan bir zaman dilimini ve düzeni ifade etmektedir. Bu düzenin sırrı ve kuralları vardır ve kişinin yaşamını belirler. Bu yönüyle anlam kadere yaklaşmaktadır. Sır, tasavvufta doğüstü bir güce ve bu gücün belirlediği kurallara atıf yapar. Bu düzenin bir çark olarak ifade edilmesi, kurallarının olduğunu, sürdürdüğünü ve bir döngüye sahip olduğunu da göstermektedir. Bu döngüden çıkış yoktur. Ama aynı zamanda insanın içinde yaşayıp yok olduğu bir zaman dilimini ve onu kapsayan bir zaman döngüsünü ifade etmesi açısından da zaman kavramına yaklaşmaktadır. Yüzyıllarca süren ancak sırasıyla geçip yenisi gelen, sayısız görünen ancak bu sonsuzluğun içinde de geçen zaman dilimlerine sahip bir çark-ı devran olarak tanımlanmaktadır. Bunu dünya - yaşam olarak da kabul etmek mümkündür.

Asırlar elinde bir tespih gibi
Çeviriyor çarkı devran bakalım
Sayısız bu günler defter gibi
Deviriyor çarkı devran bakalım

Ne ucu bellidir ne de ortası
Bir gizli sır giyinmiştir libası
Dünya harman elindedir yabası
Savuruyor çarkı devran bakalım

Dünya sonsuz gibi görünür ancak sonludur ve kıyametle sonlanır

Dünyada doğru olmayan davranışlara sapmanın bir bedeli vardır. Bu yollara sapılmasının karşılığı kıyamettir. Bu dörtlükte tasavvuf ve dini kuralların yansımaları söz konusudur. Karanlık yollara gidenlerin artması durumunda kıyametin var olduğundan ve geleceğinden bahsetmektedir. Dolayısıyla dünyadaki yaşam sonsuzmuş gibi uzun görünse de kötülüğün artması durumunda bir sonu vardır ve bu son kıyamettir. Ancak Veysel, diğer öğüt verici tavırlarından farklı olarak kıyametin olduğunu ve geleceğini başkasından duymuş gibi ifade etmektedir.

Hesapsız asırlar sayısız yıllar
İçine gizlenmiş karanlık yollar
Kıyamet var imiş gelecek derler
Çağırıyor çarkı devran bakalım

Maddi çıkar ve fanilik

Dünya, herkesin çıkarının ya da arzusunun, sevgisinin peşine düştüğü bir yerdir. Veysel'i ise onlardan farklı olarak sönmeyen bir ateşe düşürmüştür. Burada yine Tanrıya olan sönmeyen aşktan söz etmek mümkündür. Veysel bu maddi çıkarlar peşinde değildir, Tanrı aşkı ile yanıp tutuşmaktadır. Benzer şekilde Kaya (2011: 124) bu türkü ile ilgili olarak Veysel'in dünyanın bir imtihan dünyası olduğunu ve insanlar yaratılış sebebini ve sırrını bilerek yaşarlarsa bu dünyada barış ve huzurun geleceğini anlattığını ifade etmektedir. Dolayısıyla dünya fani bir dünyadır ve insanların maddi çıkarlar peşinde koşmak yerine bunun bilincinde olması gerekir.

Herbirin bir türlü kara düşürmüş
Bülbülü gül için zara düşürmüş
Veysel'i bir sönmez nara düşürmüş
Kavuruyor çarkı devran bakalım

3.3.“Dünyada Tükenmez Murat Var İmiş”

Türkü, Hüseyini makamında, 5/8'lik ölçü sayısı ile bestelenmiş, kırık hava türündedir. Sözleri 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Türkünün kararı “La” sesidir. Ses aralığı peste “Sol”, tizde ise yine “Sol” sesleri arasındaki 8 sestem oluşmaktadır. Türküde ton ve ölçü sayısı değişikliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Müzik ve söz cümleleri uyumluluk göstermektedir. Türkü, 10 ölçülük saz girişi ile başlamakta ve 12. ölçüde söz girişi olmaktadır. Her kıtanın “2.” ve “4.” mısraları iki kez tekrar edilmektedir. Ayrıca her kıtanın “3. ve 4.” mısraları arasında ve her kıta arasında 2 ölçülük kısa bir ara saz bölümü bulunmaktadır.

Dünya sonsuz değildir, ne sonsuz mutluluk ne de sonsuz murad vardır

Tükenmez murat, dünyanın sonsuz mutluluklar verdiğini ifade etmektedir. Oysa Veysel'e göre yaşamda ne sonsuz sayıda murat ne de mutluluk vardır, zaten yaşamın bir sonu vardır. İnsanlar ise yaşamı murad almak, isteklerine ermek olarak görmektedirler. Veysel'e göre dünyada yaşamak zorlu bir iştir. Dünyanın gerçeği böyleyken dünyada kanaat, yani kanaat eden, var olanla yetinen, elindekilere rıza gösteren kişiler de kalmamıştır. Bunun yerine türlü fesatlıklarla elindekileri arttırmaya çalışanlar, bunu sonsuz mutluluk olarak görenler vardır. Ehl-i kanaat, elindekine rıza gösteren, var olanla yetinen demektir ve Alevi kültürü ve tasavvuf anlayışının bir yansımasıdır. Buradan hareketle Veysel'e göre iyiliğin kaynağı dünyada kanaat etmektir.

Dünyada tükenmez murat varımış
Ne alanı gördüm ne murat gördüm
Meşakkatin adın murat koymuşlar
Dünyada ne lezzet ne bir tat gördüm

Ölüm var dünyada yoğumuş murat
Gün be gün artıyor türlü meşakkat
Kalmamış dünyada ehl-i kanaat
İnsanlar içinde çok fesat gördüm

Hakikat, dünyanın ve bütün arzuların fani olmasıdır

Dünyada adaletli sultanlar, yok olup gitmiştir. Yüzyıllarca yıl yaşamış Sultan Süleyman yok olup gitmiştir. Cömertlikte sınırsız olan peygamber (Hz. Muhammed'in adlarından da biridir) yok olup gitmiştir. Yani dünya geçici, dolayısıyla her ömür geçicidir, sonsuzluk muradını kimse yaşamamaktadır. Üstelik yaşamda da tüm isteklerimizin, arzularımızın gerçekleşmesi söz konusu değildir. Aynı zamanda gerçekleşen arzu ve isteklerimiz de bir yalandır, dünyanın ölümlü olması gibi. Hakikat, dünyanın ve bütün bu arzuların geçici olmasıdır.

Hüsrevan-ı adil nerede tahtı
Süleyman mührünü kime bıraktı
Resul-ü ekremin kanunu haktı
Her ömrün sonunda bir feryat gördüm

Var mıdır dünyada gelip de kalan
Gülüp baştan başa muradın alan
Murat-ı maksud-u hepisi yalan
Ölümlü dünyada hakikat gördüm

Ömür, çark-ı devran

Çark-ı devran benzetmesi bu türküde de kullanılmıştır. Yaşam başlangıç noktasına geri dönen bir çarktır bu ve bu başlangıç noktasında yaratıcı vardır. Ömür geçici olsa da bu çark dönmeye devam eder. Yaşamın kaynağı yine o başlangıç noktasında yani yaratıcıdadır. Veysel, bütün bunları söyler ama bunun ne fiyatı vardır, ne de bu gerçeği alanlar, anlayanlar vardır. Kaya (2011: 124) da buna vurgu yapmaktadır. Veysel, insanlara dünyanın faniliğini hatırlatır ve dünyevi hırsların peşinde koşmama konusunda sık sık uyarılmaktadır. Burada diğer türkülerinden ayrı olarak Veysel, insanların bunu anlamadığını da ifade etmektedir.

Dönüyor bir dolap çarkı belirsiz
Çağlayan bir su var arkı belirsiz
Veysel neler satar narkı belirsiz
Ne müşteri gördüm ne hesap gördüm

Binyazar (2015:63), bu türkü ile ilgili olarak Veysel'in şiirinde “umutsuzluğu umuda döndüren sihirli bir anahtar” olduğundan bahsetmektedir. Belirgin bir biçimde duygu yükseliş ve alçalışları söz konusudur. Fanilikten ve ölümlülüğten bahsederken insana yaşamda mutluluğa ve huzura ermenin yollarını da göstermektedir.

3.4.“Uzun İnce Bir Yoldayım”

Türkü, Hüseyini makamında, 4/4'lük ölçüde bestelenmiş, kırık hava türünde bir türküdür. Sözleri 8'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Türkünün kararı “La” sesidir. Ses aralığı peste “La” ve tizde “Sol” sesleri arasındaki 7 sestem oluşmaktadır. Türküde ton ve ölçü sayısı değişikliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Müzik ve söz cümleleri uyumluluk göstermektedir. Türkü 10 ölçülük saz girişi ile başlamakta ve 11. ölçüde söz girişi olmaktadır. Her kıtanın “1.” ve “2.” mısrasından sonra 1 ölçülük kısa bir ara saz bölümü ve her bir kıtadan sonra 4 ölçülük, 2 tekrarlı ara saz bölümü bulunmaktadır.

Ömür, iki kapılı bir handır, bu iki kapı arasındaki yoldur

Bu türkü, Âşık Veysel'in belki de en çok bilinen türküsüdür. Türkü ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Araştırmacıların türkü ile ilgili yorumları ve bizim analizimiz arasında benzerlikler vardır. İki kapılı han, dünyaya geliş ve gidişi yani doğumu ve ölümü ifade etmektedir. Ancak doğum ve ölüm sözcükleri, bir başlangıç ve bir bitişi anımsatır. Oysa geliş ve gidiş, bir süreğenliği vurgulamaktadır. Şimşek (2017:131-132) bunu aynı zamanda tanrıdan geliş ve tanrıya gidiş olarak da değerlendirmektedir. İki kapıdan birincisi toprak, ikincisi ise tanrıdır. Han, zaten kelime anlamı itibarıyla yolcuların geçici olarak konakladıkları yerlerdir. Dünyada insanlar yolcu, dünya ise bir handır. Han yani dünya kalıcı, insanlar yani yolcular ise geçicidir. Temelde yol, insanın dünyadaki yaşamını ifade etmektedir. Ömür, topraktan geliş ve tanrıya gidiş arasındaki yoldur (Binyazar 2015). Yol kavramının, halk kültüründe ömür, dünya, hayat görüşü, ahlak gibi mecazi anlamları da vardır (Şimşek 2017). Bu türküde ömür, doğrudan uzun ince bir yol olarak ifade edilmektedir. Halk kültüründe yol, kemale erme, olgunlaşma sürecidir. Kahraman pek çok olayla karşılaşarak olgunlaşır, bambaşka bir insan olur (Aktaran Şimşek, 2017:126). Türküde ömür de bu şekilde değerlendirilebilir, yol yüründükçe kemale erilir, olgunlaşılır. Aynı zamanda halk masallarında yola gidiş,

iki türüdür, gidilip dönülen ve “gelmez yol / giden dönmez yolu” olarak ifade edilmektedir. Âşık Veysel’in türküde ifade ettiği bu yol, giden dönmez yoludur, yani sonu başka bir diyara geçiş yani ölümdür. “Uzun ince yol” uzun olan ve ne getireceği de belli olmayan, bu karşılaşılmlarla başa çıkmanın maharet istediği bir ömrü ifade etmektedir (Şimşek, 2017:128-135).

Uzun ince bir yoldayım
Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne haldeyim
Gidiyorum gündüz gece

Dünyaya geldiğim anda
Yürüdüm aynı zamanda
İki kapılı bir handa
Gidiyorum gündüz gece

Ömür, dinamiktir, sürekli bir devinim vardır, ancak geriye dönüşü yoktur

Gündüz-gece sürekli gitme hali ömrün dinamikliğini göstermektedir. Veysel’e göre iki kapılı hana gelindiğinde durak yoktur, ömür uykuda bile geçmeye devam etmektedir. “Kalmaya sebep arıyom”, ifadesi ise insanın ölümden korkusu ve yaşamda kalma isteğidir. Bu yolculukta gidenlere şahit olmak, yaşamın geçiciliğinin anlaşılmasına neden olmaktadır. Yine de insan ölümden kaçmanın yollarını arar.

Uykuda dahi yürüyom
Kalmaya sebep arıyom
Gidenleri hep görüyom
Gidiyorum gündüz gece

Ömür, bir dakika kadar kısadır

İnsan ömrü yaşarken çok uzun olarak görülür. Ancak o uzun görülen yol, üzerinde düşününce aslında uzun değil, bir dakika kadar kısadır. Düşünmek, kâmil olan insanın bir özelliğidir. Dolayısıyla yaşarken ömrün kısalığını insan bilemez, ancak düşününce ve kâmil olunca ne kadar kısa olduğunu anlar (Şimşek, 2017:126; Alptekin, 2011: 104).

Düşünülürse derince
Uzak görünür görünce
Bir yol dakka miktarınca
Gidiyorum gündüz gece

Yaşam yolculuğu anlaşılması zor bir şeydir, zıtlıkları barındırır

Yaşam daha önce de belirtildiği gibi zıtlıkları bir arada barındırır, bazen ağlanır, bazen gülünür. Bu aynı zamanda dünyanın ve yaşamın bütünlüğünü ifade eder (Binyazar, 2015: 24-26). Bu yönüyle tasavvuftaki bütünlük anlayışı söz konusudur. Menzil, insan ömrünün tamamlandığı noktadır. Ancak aynı zamanda fani olan insanlar için menzil, kavuşmaktır. Aslında durup dinlenmeksizin, yani gece gündüz gidilen bütün yol, Allah’a ulaşmak içindir. Menzile ulaşmak aynı zamanda yaşamdaki zorlukları başarıyla yenmenin de bir sonucudur (Şimşek, 2017:134).

Şaşar Veysel iş bu hale
Kah ağlaya kahi güle
Yetişmek için menzile
Gidiyorum gündüz gece

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada Âşık Veysel'in türkülerinde insan ömrüne yönelik söylem ve bu özelliği taşıyan türkülerinin müziksel ve tematik özellikleri ele alınmıştır. Araştırmanın sonucunda türkülerin tamamının hüseyini makamında kırık hava türünde, "la" karar sesinde bestelendiği görülmüştür. Türkülerde müzik ve söz cümleleri kendi içinde uyumludur. Türküler içerisinde ton değişikliği görülmemiştir. Türkülerde önce bir saz girişi ardından söz girişi bulunmaktadır. Türküler arasındaki farklılıklara göre ise; türkülerin icrasında bazı mısraların iki kez tekrar edildiği bazı mısraların tekrar edilmediği, sözleri incelendiğinde, bir türkünün 8 hece ölçüsünden diğer 3 türkünün 11 hece ölçüsünden oluştuğu, ses aralıklarına göre iki türkünün 9'lu, bir türkünün 8'li, bir türkünün de 7'li ses aralığında seyrettiği görülmüştür. Üç türkünün içinde ölçü sayısı değişikliği bulunmamakta iken bir türkünün içinde ölçü sayısında değişiklik tespit edilmiştir.

Ele alınan türkülerde insan ömrünün niteliklerinin öğretici bir şekilde verildiği ifadeler bulunmaktadır: *ne ucu bellidir ne de ortası; bir gizli sır giyinmiştir libası; dünya harman elindedir yabası; savuruyor çarkı devran bakalım*. Bunun yanı sıra Veysel'in yaşam deneyimi olarak ifade ettiği özellikleri de bulunmaktadır: *uykuda dahi yürüyom; kalmaya sebep arıyom; gidenleri hep görüyom; gidiyorum gündüz gece*. Her iki durumda da Veysel'in insan ömrüne/yaşamına nasıl baktığı anlaşılmaktadır. Veysel'in deneyimlerinden süzülerek geldiği anlaşılan bu bilgiler, ömür ile ilgili sözlerinin inandırıcılığını güçlendirmektedir.

Âşık Veysel'in ömür türkülerinde hem maddi dünyaya hem de manevi dünyaya ilişkin anlamlar ortaya çıkmaktadır: *var mıdır dünyada gelip de kalan; gülüp baştan başa muradın alan; murat-ı maksud-u hepisi yalan; ölümü dünyada hakikat gördüm*. Son dizelerde Veysel, yaşamın ölümlü olduğu gerçeğini vurgulamakta, dolayısıyla insan ömrünün de bir gün biteceğini ifade etmektedir. Maddi dünya açısından hakikat budur. Ancak ölümlü dünya ifadesi, tasavvufta karşısına ölümsüz dünya ikiliğinin konmasını gerektirir. Bu anlamda hakikat, dünyanın ölümlü olduğu ve bu dünyadaki isteklerin de geçici olduğu ve öbür dünyanın gerçek olduğudur (Kaya, 2011: 98-99; Aytaç, 2003; Özcan, 2017:106).

Veysel'in ömür türkülerinde dikkat çekici diğer konu, ömür türküleri ile birlik beraberlik ya da üretim ve eğitim ile ilgili türküleri arasındaki farktır. Bu türkülerde daha fazla maddi dünya, bu dünyadaki yaşamın üretim ve birlik beraberlikten kaynaklı erdemlerine odaklanılırken, ömür türkülerinde daha çok dünyanın geçiciliğine, sonsuz mutlulukların olmamasına vurgu yapılmıştır. Bu nedenle ömür ile ilgili olarak manevi dünyanın ve dünyanın geçici olduğu fikrinin daha ağır bastığı söylenebilir.

Sonuç olarak incelenen türkülerde ömre ilişkin olarak, yaşamın, zıtlıkları bir arada taşıyan bir bütün olduğu, çark-ı devran gibi bir döngü olduğu ve geçici olduğu söylemi egemendir. Yaşamın farklı yönleri vardır, kötüyü yaşamadan iyiye ulaşılmaz yani yaşamda dert ve cefa çekilir ancak bu süreçte en büyük erdem sabretmektir. Sabrederek ancak iyiye ulaşılabilir. Ömür, kuralları olan bir döngüdür. Dünyada iyi-aydınlık davranışlar olduğu gibi kötü-karanlık davranışlar da vardır. Dünyanın faniliğini görmeyenler, geçici istekleri ve çıkarları peşinde koşarlar. Oysa dünya sonsuz değildir, ne sonsuz mutluluk ne de ölümsüz insan vardır. Ömür, bir yolculuk gibidir, sürekli devam eder, durmak ve geriye dönmek şansı yoktur. Bu yolculukta iyi şeyler de kötü şeyler de olur ancak hep iyi şeylerden oluştuğu yanılığımıza düşülmemelidir. Ömür, iki kapılı bir handır, dünyaya gelerek bir kapıdan girilir ve dünyadan geçerek bir kapıdan çıkarılır. Yaşlılık, dünyadaki zorluklarla baş edip bu süreçte yıpranarak dünyadan geçmeye yaklaşmaktır. Bu koşullarda insan iyiliği ve mutluluğu, yaşamın geçici olduğunun farkında olarak, sabrederek, kanaat ederek, hırs ve fesatlıktan uzak durarak elde edebilir. Sami (2018), Âşık Veysel, Neşet Ertaş ve Âşık Mahsuni Şerif türkülerinde ölüm ve yaşam doyumunu söylemini incelediği çalışmasında her üç ozanın eserlerinde de insanın faniliği, ahlaklı olmak gerektiği, imtiyazlı olmak gerektiği ve hakikat yolundan sapmamak gerektiği genel temalarının bulunduğunu

saptamıştır. Bu bağlamda Veysel'in görüşü, tekil bir görüş değil, diğer halk ozanlarının görüşüyle de benzerlik göstermektedir.

Âşık Veysel'in dünya görüşünde Alevi-Bektaşî ve tasavvuf kültürünün önemli bir yeri vardır (Ergülen, 2017:51). Alevi-Bektaşîliğin tanrı sevgisini ibadetten ziyade değerler ve ahlak üzerine kurması (doğruluk, dürüstlük, hoşgörü, insan sevgisi, adalet vb.), tasavvufta insanın tanrının bir parçası olarak görülmesi ve dolayısıyla insan varlığının tanrı ile özdeşleştirilmesi (vahdet-i vücud), insana dünya üzerinde bir özgürlük getirmektedir. Diğer yandan yeni cumhuriyetin seküler yapısı da Alevi-Bektaşî düşüncesinin tanrı ile kul arasındaki bu ilişki ile uyumaktadır (Işık, 2019:53). Bu nedenle Âşık Veysel'in eserlerinde insanın bu dünyadaki varlığına ve görevlerine ilişkin hem felsefi düşünceleri hem de çağdaş dünyevi düşünceleri görülmektedir. Alevi-Bektaşî düşüncesinde dünyaya geliş, sonrasında da ruhun göçmesi kabul edilir. Tasavvuf düşüncesinde ise devir, yani tanrıdan dünyaya inip, dünyada tanrı yolunda yürüyüp en sonunda tanrıya tekrar dönüş söz konusudur (Özcan, 2017:106-108). İki düşüncenin temelinde de insan-merkezci bir yaklaşım yoktur, insan doğanın ve tanrının bir parçası olarak görülür, varlığı geçicidir, doğa ve tanrı ise kalıcıdır. Bu iki düşünce, yani dünyaya geliş ve dünyada yaşam ve dünyadan ayrılış Âşık Veysel'in şiirlerinde yaşam ve ömür ile ilgili görüşlerinin temelini oluşturmaktadır.

Kaynaklar

- AKÇAY, Ş.Ö. ve KARAASLAN, S. (2018). "Joe Satriani'nin "Asık Veysel" Adlı Eserinin Müzikal Özelliklerinin İncelenmesi". *Online Journal of Music Sciences*, C.3, S.3, 46-69.
- AKTAŞ, H. ve ŞİMŞEK, E. (2014). "Pozitif Psikoloji Bağlamında Türk Kültüründe Yaşamın Anlamı ve Yaşam Doyumunun Analizi: Neşet Ertaş Türküleri Örneği". *Türk Dünyası Araştırmaları*, S.208, 449-480.
- ALPTEKİN, A. (2011). *Âşık Veysel, Türküz Türkü Çağırırız*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- AYDIN, C., KAYA, M., PEKER, H. (2015). "Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.38, 39-55.
- AYTAÇ, P. (2003). "Âşık Veysel'in Şiirlerinde Mistik Unsurlar". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 26.
- BAHŞİ, B. (1997). *Türk Halk Müziğinde Âşık Veysel'in Yeri ve Önemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BİNYAZAR, A. (2015). *Halk Ozanları, Uzun İnce Yolda Âşık Veysel*. İstanbul: Doğan ve Egmont Yayınları.
- BULUT, M.H. ve GÜNDÜZ, M. (2005). "Âşık Veysel' in Türkülerinin Çok Boyutlu İçerik Çözümlemesi". *Folklor/Edebiyat Dergisi*, S.43, 1-16.
- BULUT, M.H. (2013). "Âşık Veysel'in Müziksel Yeteneği". *Turkish Studies*, S.8/9, 17-25.
- BULUT, S. ve YAYLAGÜL, L. (2004). "Türkiye'deki Yazılı Basında Yargıtay ve Mafya İlişisine Yönelik Haberler", *Gazi İletişim Dergisi*, S.19, 119-142.
- ÇELİK, H. ve EKŞİ, H. (2008). "Söylem analizi". *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* C.27, S. 27, 99-117.
- DAĞTAŞOĞLU, A.E. (2015). "Sözlü Kültür ve Âşık Veysel". *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.17, S. 2, 171-194.
- ELÇİ, A.C. (2017). "Veysel'in Müziği". *Dünya Ozanı Âşık Veysel Sempozyumu*, Sivas.
- ERGÜLEN, H. (2017). "Âşık Veysel Şiirinde Alevi-Bektaşî Düşüncesinin Cumhuriyet Düşüncesiyle Yakınlığı". *Dünya Ozanı Âşık Veysel Sempozyumu*, 43-52, Sivas.
- EUCKEN, R. (2000). *Yaşamın Anlamı ve Değeri*, Çev. Ahu Karasulu. İstanbul: İzdüşüm Yayınları.
- GÜLDAŞ, T. (1993). *Âşık Veysel ve Müziği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi.
- GÜRÇAY, S. (2016). "Âşık Veysel'in "Senlik Benlik Nedir Bırak" Şiiri Yolojik Eleştiri Edebiyat Kuramı Açısından İncelenmesi". *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, C.2, S. 3, 1-20.

- GÜRÇAYIR TEKE, S. (2020). “Gerçek Ozan Kimdir Diye Sorarsan/Çağına Tanıklık Eden Kişidir: Âşıkların Toplumsal Rollerini Açısından Koronavirüs Konulu Şiirleri”. *Milli Folklor*, C.32, S.127, 5-17.
- HÜSEYNOVA, L. (2017). “Keman Yorumunda Uzun İnce Bir Yoldayım, Veysel’in Müziği”. *Dünya Ozanı Âşık Veysel Sempozyumu*, Sivas.
- İÇEL, H. (2017). “Kaynak Kişi ve Derleyici Olarak Âşık Veysel, Veysel’in Müziği”. *Dünya Ozanı Âşık Veysel Sempozyumu*, Sivas.
- İŞİK, C. (2019). “Gerçek” *Âşık Veysel*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- KARABULUT, E. (2019). *Kaynak Kişilerin İcrası İle Derleme/Notaya Alım Sürecinde Ortaya Çıkan Farklılıklar- Âşık Veysel Şatıroğlu Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- KAYA, D. (2011). *Âşık Veysel*. Ankara: Akçağ Yayınları
- KAYA, M. (2017). *Âşık Veysel’in Şiirlerinin Söz Dizimi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- OECD. (2014). “OECD Reviews of Health Care Quality”. Erişim tarihi: 18.07.2020 . https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/oecd-reviews-of-health-care-quality-turkey-2013_9789264202054-en
- OĞUZCAN, Ü.Y. (1999). *Âşık Veysel Dostlar Beni Hatırlasın, Bütün Şiirleri, Sanatı, Hayatı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- ÖZCAN, T. (2017). “Âşık Veysel’in Göklerden Süzüldüm Tertemiz İndim Şiirinin Devir Nazariyesi Bakımından İncelenmesi”. *Dünya Ozanı Âşık Veysel Sempozyumu*, Sivas.
- ÖZDEMİR, A. (2017). “Tasavvuf Felsefesi İçinde Âşık Veysel”. *Dünya Ozanı Âşık Veysel Sempozyumu*, Sivas.
- ÖZEN, K. (2009). *Selam Olsun Kucak Kucak – Âşık Veysel Hayatı ve Şiirleri*. İzmir: Duvar Yayınları.
- SAMİ, T. (2018). “Âşık Veysel Şatıroğlu, Neşet Ertaş ve Âşık Mahzuni Şerif Eserleriyle Foucault’cu Söylem Analizi Üzerine Bir Çalışma: Yaşam Doyumu Ve Ölüm Arzusu Analizi”. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, C.4, S. 7, 116-140.
- STEGER, M.F., SHIGEHİRO, O. ve KASHDAN, T.B. (2009). “Meaning in life across the life span: Levels and correlates of meaning in life from emerging adulthood to older adulthood”. *The Journal of Positive Psychology*, C.4, S.1, 43-52.
- ŞENOCAK, E. (2017). “Âşık Veysel’in Şiirlerinde Toprak Ana”. *Electronic Turkish Studies*, C.12, S. 2.
- ŞİMŞEK, E. (2017). “Kültürümüzde Yol ve Bu Bağlamda; “Uzun İnce Bir Yoldayım” Adlı Şiirin Sembolik Çözümlemesi”. *Dünya Ozanı Âşık Veysel Sempozyumu*, Sivas.
- TDK (2011). Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu.
- TUTU, B.S. (2008). *Âşık Veysel Şatıroğlu (Hayat, Eserleri ve Müzik Kimliği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YAZ, E. (2017). “Travmatik Yaşantıları Bağlamında Âşık Veysel Ve Müzikle Terapi”. *Art-Sanat Dergisi*, C.7, S.7, 277-289.
- YILDIZ, A. (2018). *Âşık Veysel*. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- YURDUŞEN, Y. (2013). *Âşık Edebiyatı Halk Şiirindeki Eğitsel ve Öğretisel Unsurlar (Âşık Veysel Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.